

Ekonomiutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om utsläppande på marknaden av konfliktmineraler och malmer av dessa

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om utsläppande på marknaden av konfliktmineraler och malmer av dessa (RP 203/2020 rd): Ärendet har remitterats till ekonomiutskottet för betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringsråd Tuula Manelius, arbets- och näringsministeriet
- tullöverinspektör Lassi Salakka, Tullen (distanskontakt)
- direktör Kirsi Levä, Säkerhets- och kemikalieverket (Tukes) (distanskontakt)
- forskare Anu Kultalahti, Finnwatch rf (distanskontakt)
- expert Tiina Fiskaali, Teknologiindustrin rf (distanskontakt).

Skriftligt yttrande har lämnats av

- finansministeriet
- miljöministeriet
- specialforskare Ismo Björn, Östra Finlands universitet
- Kansalaisten kaivosvaltuuskunta ry
- Finlands naturskyddsförbund rf.

PROPOSITIONEN

Genom propositionen utfärdas nationella bestämmelser som kompletterar Europeiska unionens lagstiftning om verksamhet som utförs av myndigheter och aktörer som importerar tenn, tantal och volfram, malmer av dessa metaller samt guld med ursprung i konflikttrabbade områden och högriskområden.

Lagen avses träda i kraft den 1 januari 2021.

Betänkande EkUB 35/2020 rd

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Bakgrund och syfte

Förslaget grundar sig på Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/821, förordningen om konfliktmineraler. Förordningen gäller skyldigheter avseende tillbörlig aktsamhet i leveranskedjan för unionsimportörer av tenn, tantal och volfram, malmer av dessa metaller samt guld med ursprung i konfliktdrabbade områden och högriskområden. Förordningen är direkt tillämplig rätt och propositionen avser kompletterande nationell lagstiftning.

Förordningen föreskriver om skyldigheter för bolagen att upprätta ett förvaltningssystem och bedöma riskerna i leveranskedjan, genomföra en riskhanteringsplan, utföra externa granskningar, upprätta de rapporter som krävs enligt förordningen och offentliggöra den information förordningen föreskriver. Medlemsstaterna ska utse en eller flera behöriga myndigheter som ska ansvara för tillämpningen av förordningen.

De mineraler som regleras har stor utvecklingspotential och används exempelvis i telefoner, datorer, kameror, flygplan, medicintekniska produkter och smycken. Samtidigt är mineralproduktionen också förknippad med allvarliga problem i områden där inkomsterna från mineraler används till våldsamma konflikter och där man försvårar utvecklingen av regionen och äventyrar målen för tillståndet i miljön, goda styrelseformer och rättsstaten.

De aktuella bestämmelserna avser skyldigheterna att iaktta tillbörlig aktsamhet samt genomförandet av den bakomliggande EU-förordningen. I detta sammanhang går utskottet därför inte in på exempelvis de mineraler och konfliktområden som ingår i tillämpningsområdet för förordningen eller på framtida behov av att se över bestämmelserna. Många av de frågor som togs upp av sakkunniga hänger explicit samman med förordningens innehåll och dess översyn 2023. Följaktligen görs ingen bedömning av dem i detta sammanhang. Utskottet ser det som viktigt att Finland deltar aktivt i arbetet för att ta fram EU-regler på området.

Ekonomiutskottet anser lagförslaget vara motiverat och lämpligt och tillstyrker det därför utan ändringar.

De viktigaste förslagen

I propositionen föreslås nationella bestämmelser om utsläppande på marknaden av konfliktmineraler och malmer av dessa. Dessutom föreslås Säkerhets- och kemikalieverket bli utsett till behörig myndighet. Vidare får Tullen uppgifter som hänför sig till verkställigheten av lagen. Tullens uppgifter ingår i dess normala ansvarsområde inom övervakningen av importen, och Tullen åläggs en särskild upplysningsskyldighet.

Säkerhets- och kemikalieverket ska tillämpa en så bred offentlighetslinje som möjligt inom ramen för lagstiftningen om offentlighet och utreda möjligheten att offentliggöra information i registerform på sin webbsida.

Betänkande EkUB 35/2020 rd

Verket svarar för tillsyn och kontroll i genomförandet av förordningen om konfliktmineraler och den föreslagna lagen. Bestämmelserna om kontroller säkerställer att Säkerhets- och kemikalieverket har den rätt som behövs för att kunna utföra kontroller enligt artikel 11 i förordningen. Bestämmelserna om kontroller innehåller sedvanliga bestämmelser om kontroller och hur de ska utföras. Närmare bestämmelser om dem får utfärdas genom förordning av statsrådet. Bemyndigandet behövs eftersom det är fråga om ett nytt system och det ännu inte finns någon information om ett flertal av förfarandena.

Säkerhets- och kemikalieverket ska ha rätt att få nödvändig information av unionsimportörer och ekonomiska aktörer. Med ekonomisk aktör avses alla som innehar mineraler och metaller när dessa rör sig genom en leveranskedja. Säkerhets- och kemikalieverket ska också trots sekretessbestämmelser ha rätt att av andra myndigheter eller av dem som utför offentliga förvaltningsuppgifter få de uppgifter som är nödvändiga för att säkerställa att förordningen och lagförslaget iakttas.

Dessutom föreskrivs det om de uppgifter som ska lämnas till Säkerhets- och kemikalieverket. Eftersom det är ett nytt system och det än så länge inte finns någon närmare information om ett flertal praktiska arrangemang, föreslår regeringen också här att närmare bestämmelser om innehållet i och tidsfristerna för rapportering får utfärdas genom förordning av statsrådet. Enligt artikel 16 i förordningen om konfliktmineraler ska medlemsstaterna fastställa regler om överträdelser av förordningen. Vid beredningen ansågs det att uppmaning, föreläggande om avhjälpande, förbud och som sista utväg vite utgör tydliga och tillräckliga påföljder för att säkerställa att skyldigheterna enligt förordningen om konfliktmineraler iakttas.

Offentlighet och information

I utfrågningen av sakkunniga lyftes särskilt frågorna om offentlighet och information fram. I 7–9 § föreskrivs det om rätt att få och skyldighet att ge information. Ekonomiutskottet understryker att syftet med förslaget och de bakomliggande EU-reglerna är att främja ansvarsfull företagsverksamhet och ansvarsfulla leveranskedjor. Viktigt verktyg för att nå det målet är öppenhet och största möjliga offentlighet i frågorna, även med beaktande av uppgifter om importörer.

Följaktligen anser ekonomiutskottet motiveringen till 2 § vara den centrala utgångspunkten för tolkningen av bestämmelserna. Där sägs det att Säkerhets- och kemikalieverket ska tillämpa en så omfattande offentlighet som möjligt inom gränserna för författningarna om offentlighet och utreda möjligheten att offentliggöra information i registerform på sin webbsida. Dessutom förpliktar artikel 7.3 i förordningen om konfliktmineraler unionsimportörerna att själva rapportera med så stor spridning som möjligt, även på internet.

Ekonomiutskottet har bedömt behovet av att föreskriva särskilt om frågan om att publicera uppgifter om importörer av konfliktmineraler. Vidare understryker ekonomiutskottet att redan de allmänna lagstiftningen om sådana frågor, i synnerhet lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet, i kombination med det som sägs ovan förpliktar Säkerhets- och kemikalieverket att med så stor spridning som möjligt producera och offentliggöra information. En bra metod är att samla all offentlig information på en enda plattform. Det är enligt utskottet viktigt att följa upp hur må-

Betänkande EkUB 35/2020 rd

len för lagen uppnås i det hänseendet och att på EU-nivå arbeta för samordnade bestämmelser och förfaranden i offentlighetsfrågorna.

Ekonomiska konsekvenser och myndigheternas resurser

Enligt propositionen kommer de kontroller som lagen förutsätter att medföra kostnader för Säkerhets- och kemikalieverket från och med 2022. Enligt uppgifter till utskottet ingår de kostnader som Säkerhets- och kemikalieverket kommer att ha 2021 inte i kap. 4.2.1 om propositionens ekonomiska konsekvenser. Uppdraget är nytt och kräver utveckling av övervakningsmetoder och informationssystem i enlighet med förordningen och av myndighetssamarbete på både nationell nivå och EU-nivå. Det medför kostnader redan från och med 2021. Säkerhets- och kemikalieverket påpekade detta i samband med utskottsbehandlingen och framhöll att det inte har vägt in kostnaderna för övervakningssystem och nödvändiga informationssystem i sitt budgetförslag. Enligt uppgift till utskottet är det meningen att frågan ska ordnas i tilläggsbudgetar för 2021.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Ekonomiutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslaget i proposition RP 203/2020 rd utan ändringar.

Helsingfors 2.12.2020

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Juhana Vartiainen saml
vice ordförande Hanna Kosonen cent
medlem Atte Harjanne gröna
medlem Mari Holopainen gröna
medlem Hannu Hoskonen cent
medlem Eeva Kalli cent
medlem Pia Kauma saml
medlem Riitta Mäkinen sd
medlem Matias Mäkynen sd
medlem Minna Reijonen saf
medlem Janne Sankelo saml
medlem Joakim Strand sv
medlem Hussein al-Tae sd
medlem Veikko Vallin saf
medlem Johannes Yrttiaho vänst.

Sekreterare var

utskottsråd Lauri Tenhunen.